

REKOMENDĀCIJAS politikas veidotājiem romu bērnu iekļaušanai pirmsskolas izglītībā

IEVADS

Kopš 2016. gada oktobra biedrība Izglītības iniciatīvu centrs Latvijā īsteno projektu **“KHETAUN (KOPĀ): Galvenie soļi romu bērnu iekļaušanai kvalitatīvās pirmsskolas izglītības programmās”** (*KHETAUN (TOGETHER): With Key Steps To Inclusion Of Romani Children Into Quality Early Childhood Programs*).

Tas ir starptautisks projekts, kas tiek īstenots četrās valstīs - Latvijā, Slovākijā, Slovēnijā un Čehijā, nacionālā līmenī to īstenojot vienā pašvaldībā. Latvijā projekts tiek īstenots Preiļu novadā ar Preiļu novada domes atbalstu un ciešā sadarbībā ar Preiļu novada izglītības pārvaldi un PII „Pasaciņa”.

Projekta mērķis ir, balstoties uz četru valstu projekta partneru pieredzi, izstrādāt un īstenot visaptverošu modeli, kas paaugstina pedagogu profesionālās kompetences darbā ar romu bērniem, vecākiem un vietējo sabiedrību.

Šīs rekomendācijas ir izstrādātas, balstoties uz projektā īstenoto aktivitāšu analīzi un izvērtējumu, un paredzētas kā līdzeklis pašvaldību un valsts līmeņa politikas veidotājiem romu bērnu pirmsskolas izglītības veicināšanai. Rekomendācijas ietver gan saturiskus, gan strukturālus ieteikumus, kas ir piemērojami vietējiem apstākļiem un prioritātēm.

Rekomendācijas ir sadalītas četrās tematiskajās jomās:

- Pirmsskolas izglītības nozīme un sociālā taisnīguma nodrošināšana izglītībā
- Uzticības veidošana un savstarpējā saikne pirmsskolai ar vietējo kopien
- Izglītība bērniem, kuri neapmeklē pirmsskolas izglītības iestādes
- Programmas romu ģimeņu stiprināšanai romu bērnu aprūpes un attīstības veicināšanai

Rekomendācijas sniedz vispārēju situācijas analīzi katrā no jomām un konkrētus ieteikumus situācijas uzlabošanai pašvaldību un valsts līmenī.

1. PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS NOZĪME UN SOCIĀLĀ TAISNĪGUMA NODROŠINĀŠANA IZGLĪTĪBĀ

Situācijas analīze

Neskatoties uz pieaugošo labās prakses piemēru skaitu romu sociālās integrācijas jomā, Latvijas sabiedrībā joprojām saglabājas romu segregācija, ko nosaka daudzi sociālekonomiskie un vēsturiskie faktori, un tai ir īpaši negatīva ietekme uz romu bērniem, viņu ģimeņu tiesībām un nākotnes perspektīvām. Tas atspoguļojas arī pirmsskolas izglītībā.

ES Padomes secinājumi par romu integrācijas procesa paātrināšanu, kurus Padome pieņēma 2016. gada 8. decembrī, īpaši akcentē pirmsskolas izglītības nozīmīgumu, aicinot dalībvalstis izvērst centienus, lai izglītībā izskaustu jebkādas segregācijas izpausmes, nodrošinot romu bērnu vienlīdzīgu piekļuvi iekļaujošas, augstas kvalitātes agrīnai pirmsskolas izglītībai un aprūpei.

Arī Eiropas Komisija uzsver pirmsskolas izglītības nozīmīgumu, secinot, ka vislielāko atdevi pirmsskolas izglītība nodrošina tieši bērnu sociālās adaptācijas jomā. EK aicina dalībvalstis vairāk investēt pirmsskolas izglītībā, jo tā ir efektīvs pamats turpmākām mācībām, tā novērš atbirumu un palielina rezultātu un vispārējo prasmju līmeņa vienlīdzību. (EK paziņojums COM (2008) 865 gala redakcija, "Aktualizēts stratēģiskais ietvars ES sadarbībai izglītībā un apmācībā", 2008. gada 16. decembris)

Pirmsskolas izglītības nozīmīgumu apliecina arī Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam, atzīmējot, ka valstīs, kuras mērķtiecīgi investē pirmsskolas vecuma bērnu izglītošanā un audzināšanā, ir daudz labāki skolēnu panākumi un lielāka sociālā vienlīdzība. Ir jāveido daudzveidīgs, kvalitatīvs un visiem pieejams pirmsskolas un bērnu aprūpes pakalpojumu piedāvājums. Pirmsskolas finansējums ir jānodrošina pietiekamā apjomā, garantējot pirmsskolas pieejamību ģimenēm sociāli un ekonomiski atstumtajās grupās.

Īpaši jāuzsver, ka pieejamības nodrošināšana attiecībā uz romu bērniem nav pasīva atļauja bērniem mācīties un apmeklēt izglītības iestādi, bet ir mērķtiecīga un aktīva darbība. To īpaši uzsver 2009. gada EP Rekomendācijas (*COUNCIL OF EUROPE COMMITTEE OF MINISTERS Recommendation CM/Rec(2009)4 of the Committee of Ministers to member states on the education of Roma and Travellers in Europe*), nosakot, ka romu bērnu pirmsskolas apmeklējums ir jāiedrošina un viņu iesaiste izglītībā ir jāveicina, nepieciešamības gadījumā nodrošinot īpašus atbalsta pasākumus/ mehānismus.

Kā atzīst Eurodyce pētījums „Pirmsskolas izglītība un aprūpe Eiropā: sociālās un kulturālās nevienlīdzības risināšana”, visefektīvākās ir tās pirmsskolas izglītības programmas, kas ietver intensīvu, agru, bērncentrētu, iestādēs īstenotu izglītību reizē ar vecāku aktīvu iesaistišanu un izglītošanu, mērķtiecīgi organizētām mācību aktivitātēm mājās un ģimenes atbalsta pasākumiem.

Rekomendācijas vietējā līmenī

- Veikt mērķtiecīgu darbu pirmsskolas izglītības pieejamības un izglītības kvalitātes paaugstināšanā romu bērniem, kas ietver pirmsskolas vecuma romu izglītības veicināšanas izvirzīšanu kā vienu no izglītības prioritātēm.
- Uzlabot multikulturālās mācību vides un procesa kvalitāti visās pirmsskolas izglītības iestādēs.
- Nodrošināt pedagogu profesionālās kompetences paaugstināšanu sociālā taisnīguma un iekļaujošas un multikulturālas izglītības pieejas īstenošanā pirmsskolas izglītībā.
- Nodrošināt romu tautības skolotāju palīgu darbu pirmsskolas izglītības iestādēs, ar mērķi veicināt romu piekļuvi agrīnai pirmsskolas izglītībai.
- Izstrādāt konkrētas darbības/ plānu, lai nodrošinātu obligātās izglītības vecumu sasniegušo romu bērnu, kas neapmeklē pirmsskolas izglītības iestādi vai sagatavošanas klasi skolā, maksimāli ātru iesaisti izglītības procesā un viņu tiesību uz izglītību īstenošanu.
- Izstrādāt un īstenot motivējošus pasākumus romu vecākiem, kam ir bērni obligātās izglītības vecumā, sasaistot vecāku pienākumu pildīšanu ar pabalstu/atbalsta sniegšanu romu ģimenēm.
- Veicināt motivējošu pieeju izstrādi un izmantošanu attiecībā uz pašvaldības pakalpojumu pieejamību – piemēram, strādājošajiem romu vecākiem piedāvājot atbalstu bērna iekārtošanai bērnudārzā.
- Veikt romu vecāku izglītošanu par pirmsskolas izglītības nepieciešamību un nozīmi, liekot uzsvāru uz viņu bērnu sasniegumiem un sagaidāmajiem rezultātiem.

Rekomendācijas valsts līmenī

- Izstrādāt visaptverošu pieeju/ valsts programmu romu integrācijai ar mērķi reāli uzlabot romu tautas dzīvi, nodrošinot sociālo taisnīgumu visās jomās, tai skaitā, pirmsskolas izglītībā.
- Organizēt par izglītību atbildīgo valsts politikas amatpersonu un praktiķu apaļo galdu diskusijas ar mērķi veidot izpratni par sociālā taisnīguma un izglītības pieejamības nodrošināšanu romu bērniem pirmsskolas izglītības posmā.
- Īstenot romu izglītojamo izglītības monitoringa struktūras izstrādi un ikdienas veikšanu, iekļaujot tajā pirmsskolas vecuma bērnus no 5 gadu vecuma.
- Īstenot izglītojošus pasākumus pašvaldību izglītības nodaļu vadītājiem un skolu administrāciju pārstāvjiem izpratnes veidošanai par izglītības pieejamību sociālā taisnīguma aspektā.
- Pedagogu sagatavošanā un tālākizglītībā kā obligātu elementu iekļaut pedagogu sagatavošanu darbam multikulturālā un iekļaujošā vidē.
- Veicināt izpratnes vairošanu sabiedrībā kopumā par sabiedrības daudzveidīgo būtību, veidojot atsaucīgu sabiedrisko domu attiecībā uz integrācijas barjerām, ar kurām saskaras romi, tostarp iekļaujot minētos aspektus valsts izglītības iestāžu mācību programmās un mācību materiālos.

2. UZTICĒŠANĀS VEIDOŠANA UN PIRMSSKOLU SADARBĪBAS STIPRINĀŠANA AR VIETĒJO SABIEDRĪBU

Situācijas analīze

Eiropas Savienības "Eiropa 2020" stratēģija jaunai izaugsmei – gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei – nepieļauj pastāvīgo ekonomisko un sociālo marginalizāciju attiecībā pret Eiropas lielāko minoritāti – romiem. Gan valstu, gan ES līmenī, risinot aktīvu dialogu ar romiem, ir nepieciešama apņēmīga rīcība. Kaut arī galvenā atbildība par šo rīcību ir valsts iestādēm, tā joprojām ir problēma, ņemot vērā to, ka romu sociālā un ekonomiskā integrācija ir divvirzienu process, kam nepieciešama lielākā daļa iedzīvotāju, kā arī romu kopienu locekļu attieksmes maiņa un aktīva iesaiste, un šeit lielu ieguldījumu var dot tieši izglītības iestādes..

Pirmsskolas izglītības un aprūpes nodrošināšanā nepieciešama sadarbība starp institūcijām, kas šos pakalpojumus piedāvā, vecākiem, vietējo sabiedrību un publiskās pārvaldes iestādēm, lai maksimāli uzlabotu pakalpojumu atbilstību bērna un ģimenes vajadzībām. Līdz ar to palielinās arī izglītības iestāžu loma gan sadarbības, gan uzticēšanās veidošanā - izglītības iestādēm ir jāuzņemas tādas kā sociālā tīklojuma centru funkcijas un jāstimulē jaunas darbības un sadarbības formas.

Latvijā esošās situācijas raksturojoša īpašība ir tā, ka izglītības problēma netiek aplūkota kā sabiedrības problēma, kas ir kopīga visiem, kam rūp savu bērnu nākotne. Tāpēc skolotājam ir jābūt ne profesionālim, bet arī daudzpusīgai personībai, kura palīdz, iedvesmo, sasaista dažādas jomas, sadarbojas, sniedz padomus un organizē. Tā kā pirmsskola ir pirmais bērnu izglītošanās posms, īpaši pirmsskolu skolotājiem jānodrošina tāds izglītības programmu piedāvājums, kas attīsta dažādas kompetences, t.sk. pozitīvu attiecību veidošanai ar romu kopienu un norobežošanās barjeru pārvarēšanai.

Lai pārvarētu romu etniskās kultūras, kā arī sociālo apstākļu un sabiedrības radītās barjeras, jāveido pozitīva pieredze jau pirmsskolas vecumā. Pirmsskolas skolotājam ir jāspēj radīt romu ģimenēm aicinošu un uzticamu vidi, izmantojot tādus informācijas kanālus, kuri ir pieejami un saprotami romu kopienai un piedāvājot agrīna vecuma romu bērniem jaunu izglītības pieredzi un praktisku iespēju iekļauties iekļaujošas un multikulturālas izglītības vidē.

Rekomendācijas vietējā līmenī

- Izstrādāt romu bērnu pirmsskolas izglītības vecuma uzskaites mehānismu ar mērķi apzināt tos bērnus, kuri neapmeklē pirmsskolas izglītības iestādes.
- Nodrošināt romu tautības skolotāja palīga darbu pirmsskolas izglītības iestādēs ar mērķi veicināt uzticību un sadarbību starp romu vecākiem un izglītības iestādi.
- Veicināt pirmsskolas pedagogu profesionālo pilnveidi ar mērķi apgūt metodes un paņēmienus mērķtiecīgu un pozitīvu attiecības veidošanai ar romu kopienu un vietējās sabiedrības institūcijām, kā arī izpratnes veidošanai par ieguvumiem no romu integrācijas.
- Nodrošināt pirmsskolu pedagogiem atbalsta pasākumus, tai skaitā finanses, darbam ar romu ģimenēm uzticības veidošanai un informēšanai par pirmsskolas izglītības nozīmi bērnu attīstībā, un darbam ar romu bērniem, iekļaušas izglītības īstenošanai un romu ģimeņu iesaistes paplašināšanai.
- Izglītot pirmsskolas izglītības iestāžu administratorus un citus pašvaldību darbiniekus, kuri strādā ar romu kopienu, un rosināt lietot principu „līdzīgs līdzīgam” - komunikācija un informācijas aprīte vieglā, saprotamā valodā.
- Rosināt pirmsskolas izglītības iestādēm (un arī skolām) aktīvāk sadarboties ar nevalstiskajām organizācijām, kurām ir pieredze darbā ar romu ģimenēm ar bērniem, tai skaitā, izmantot viņu pakalpojumus.
- Veicināt pašvaldību institūciju un NVO profesionālo sadarbību dažādās jomās, kas saistītas ar romu kopienas sociāli ekonomiskās izaugsmes iespējām, īpaši sadarbojoties un atbalstot tādus projektus, kas paredz sniegt ieguldījumu uzticēšanās procesu attīstīšanai starp romiem un citām vietējās sabiedrības grupām visos līmeņos.

Rekomendācijas valsts līmenī

- Organizēt par izglītību atbildīgo valsts politikas amatpersonu un praktiķu apaļo galdu diskusijas ar mērķi izstrādāt atbalsta mehānismus, lai veicinātu romu bērnu lielāku iesaistīšanos un efektīvāku iekļaušanos pirmsskolas izglītībā.
- Veicināt romu vecāku lielāku motivāciju viņu bērnu piekļuvei augstas kvalitātes agrīnajai pirmsskolas izglītībai, lai pārvarētu izglītības grūtības, ar kurām saskaras romu bērni skolā.
- Mudināt pašvaldības aktīvāk izmantot ES struktūrfondus un citus finanšu resursus, lai atbalstītu un motivētu romu vecākus uzsākt pēc iespējas agrāku savu bērnu izglītošanu pirmsskolās.
- Atbalstīt un stimulēt tādas pilsoniskās sabiedrības aktivitātes, kas stiprina sadarbību un savstarpēju sapratni starp dažādām etniskajām grupām, īpaši ar romiem, mudinot sabiedriski neaktīvo iedzīvotāju iesaistīšanos un līdzdalību reģionālo kopienu attīstībā un valsts politikas veidošanā.
- Regulāri apkopot un izplatīt romu pārstāvju pozitīvā ieguldījuma valsts attīstībā piemērus dažādās jomās un līmeņos.
- Īstenot efektīvus pasākumus, lai apkarotu pret romiem vērstu retoriku un naidīgus izteikumus.
- Apzināt un popularizēt nozīmīgākās mācīšanās veicināšanas stratēģijas un informāciju par iekļaujošu ārpuskolas pasākumu veidiem ar mērķi sekmēt romu bērnu un viņu ģimeņu iekļaušanu un iekļaušanos izglītībā un sabiedrībā.

3. IZGLĪTĪBA BĒRNIEM, KURI NEAPMEKLĒ PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDES

Situācijas analīze

Gandrīz visās Eiropas valstīs, arī Latvijā, romu etniskā minoritāte ir nopietna sociāla problēma, un romu bērni ir pārsvarā ārpus izglītības sistēmas palikušie bērni. Tas rada sabiedrības noslāņošanos, jo mazizglītotu jauniešu iespējas atrast darbu vai turpināt izglītību ir ierobežotas. Latvijā dzīvo ap 10 000 romu tautības cilvēku, un šī sabiedrības grupa ir atzīta par vienu no sociāli viszemāk nodrošinātajām un diskriminētākajām iedzīvotāju grupām.

Latvijas likumdošana nosaka, ka vecāki (personas, kas realizē aizgādību) ir atbildīgi par to, lai bērns iegūtu obligāto izglītību (sagatavošana pamatizglītības ieguvei no piecu gadu vecuma un pamatizglītības iegūšana vai pamatizglītības iegūšanas turpināšana līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai). Neatkarīgā pētījumā "Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņu 2012.–2018. gadam" īstenošana 2012.–2014. gadā (BISS, 2015) konstatētas trīs pamattendences, kas vēl aizvien raksturo romus kā marginālu un sociāli atstumtu grupu: 1) zems izglītības līmenis (tikai 34% romu ieguvuši pamatizglītību un 17,2% – par pamatizglītību augstāku izglītību); 2) romu vidū strādājošo skaits ir trīs reizes mazāks nekā vidēji Latvijas sabiedrībā, un romu - bezdarbnieku grupā izteikti dominē ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars (Latvijas Fakti, 2015). Šīs pamattendences ir nopietns apdraudējums tam, lai romu bērni laikus uzsāktu obligātās izglītības apguvi, varētu sekmīgi mācīties, saņemot vecāku atbalstu un palīdzību mācībās, un nepārtrauktu mācības.

Izglītības likums (17. pants) paredz pašvaldību kompetenci izglītībā, norādot, ka pašvaldības veic obligātā izglītības vecumu bērnu uzskaiti Ministru kabineta noteiktajā kārtībā (MK noteikumi Nr.871 „Obligāto izglītības vecumu sasniegušo bērnu uzskaites kārtība”) un sadarbībā ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras filiāli, pašvaldības dzimtsarakstu nodaļu un policijas nodaļu pārbauda, kuri bērni neapmeklē izglītības iestādes, kā arī pēc bērnu atrašanās vietas noskaidrošanas kārto jautājumu par viņu mācībām izglītības iestādēs.

Ārpus deklarētās dzīvesvietas esošās romu ģimenes, informācijas trūkums pašvaldībās par bērnu atrašanās vietu un izglītības iestādi, kuru viņi apmeklē/neapmeklē, aizspriedumi un segregācija izglītības iestādēs attiecībā pret romu ģimenēm un neproporcionāli lielais romu bērnu skaits, kas tiek nosūtīti uz speciālajām skolām prasa, lai sabiedrība pievērstu uzmanību šim jautājumam un meklētu iespējas, kā šo stāvokli izmainīt.

Rekomendācijas vietējā līmenī

- Paplašināt iespējas un piedāvājumus romu ģimenēm ar bērniem, kas neapmeklē pirmsskolas izglītības iestādi, nodrošinot bezmaksas interešu izglītības pieejamību un organizējot un finansējot pasākumus romu bērnu vispārējās attīstības veicināšanai.
- Rosināt izglītības iestādes veidot izglītojošus un integrējošus pasākumus vai aktivitātes, ar mērķi rosināt romu ģimenes pievērst uzmanību bērnu izglītībai, veidotu uzticēšanos iestāžu darbiniekiem un vēlmi iesaistīties vietējās kopienas dzīvē.
- Apzināt ģimenes, kuru bērni neapmeklē pirmsskolas izglītības iestādi un aicināt šīs ģimenes uz izglītojošiem un iekļaujošiem pasākumiem, radot uzticēšanos un veidojot izpratni par pirmsskolas izglītības nozīmi un ieguvumiem bērnam un ģimenei.
- Rast iespēju apmaksāt romu tautības skolotāja palīga darbu izglītības iestādēs, kurās mācās romu bērni, iekļaujot skolotāja palīga pienākumos ne tikai atbalstu bērniem, bet arī sadarbību un atbalstu vecākiem.
- Īstenot izglītojošus pasākumus vecākiem, kā viņi var sekmēt bērnu attīstību un mācīšanās prasmju pilnveidi.
- Radīt iespēju romu bērniem uz noteiktu laiku no izglītības iestādes paņemt uz mājām bērnu grāmatas, attīstošās spēles u.c.
- Rast iespēju apmaksāt vismaz 6 stundu profesionālās pilnveides programmas pedagogiem, kuri strādā ar romu bērniem un ģimenēm, par multikulturālas izglītības jautājumiem.

Rekomendācijas valsts līmenī

- Iepazīstināt atbildīgos valsts institūciju darbiniekus ar starptautiskajiem pētījumiem un aktivitātēm, kas vērsti uz romu ģimenēm, kuru bērni nav iesaistīti izglītības sistēmā.
- Rosināt valsts līmenī paplašināt iespējas un piedāvājumus bezmaksas interešu izglītības pieejamības nodrošināšanai romu bērnu vispārējās attīstības veicināšanai.
- Izstrādāt atbildīgo valsts institūciju un pašvaldību sadarbības mehānismu, kas ļautu pašvaldībām konstatēt, kur atrodas un vai izglītības iestādi obligātajā izglītības vecumā apmeklē bērni, kuri nav izbraukuši no valsts, bet nedzīvo deklarētajā dzīves vietā.
- Izstrādāt mehānismu, lai nodrošinātu ledzīvotāju reģistra likuma 15. panta 2. daļā noteiktās normas izpildi, kas ļauj apzināt, kur dzīvo un obligāto izglītību apgūst bērni, kas ir deklarēti Latvijas teritorijā, bet izbraukuši no valsts. Pašreiz pašvaldībās nav ar dokumentu pamatotas informācijas, kur bērni atrodas un vai iegūst izglītību.

4. PROGRAMMAS ROMU ĢIMENŪ STIPRINĀŠANAI ROMU BĒRNU APRŪPEI UN ATTĪSTĪBAS VEICINĀŠANAI

Situācijas analīze.

Lai gan Latvijā pastāv kultūru dažādība, publiskajā telpā tā ir pārstāvēta nepietiekošā apmērā. Šāds līdzsvara trūkums var kļūt par galveno iemeslu neiecietībai. Lai neiecietību pārvarētu, ir nepieciešamas divas lietas: ir jāievēro cilvēka pamattiesības un brīvības, kas ietvertas starptautiskajos un nacionālajos tiesību aktos un jāmainās cilvēku attieksmei pret jebkāda veida aizspriedumiem.

Neapstrīdami, ka izglītība ir viens no efektīvākajiem līdzekļiem šī uzdevuma sasniegšanai, to apstiprina arī Vispārējā cilvēktiesību deklarācija, nosakot: „izglītības mērķis ir veicināt sapratni, toleranci un draudzību starp nācijām, rasēm un reliģiskām grupām”. Mūsdienu informācijas un komunikācijas tehnoloģiju laikmetā šī mērķa sasniegšanu nevar nodrošināt tikai formālā izglītība. Lai Latvijas iedzīvotāji izkoptu cieņu un toleranci pret dažādību, lai apzinātos, ka neiecietība un diskriminācija ne tikai rada nedrošības izjūtu un spriedzi, bet kavē arī valsts attīstību kopumā, un kultūru daudzveidība var kļūt par savstarpējās bagātināšanās un pilnveidošanās iespēju, nepieciešama mācīšanās mūža garumā - no agrīnas bērnības līdz vecumam.

Ģimeņu vēstures un kultūras ietekme bērnu izglītībā, kvalitatīvas bērnu aprūpes pamatprincipi, aktivitātes bērnu kognitīvās attīstības veicināšanai, apkārtējās vides elementu izmantošana bērnu attīstības sekmēšanai – tie ir tikai daži no pieaugušo izglītības jautājumiem, kas ir aktuāli visiem, bet īpaši – romu ģimeņu vecākiem, domājot par savu bērnu izglītību un labklājību. Dažādu izglītojošu programmu piedāvājums un īstenošana romu ģimeņu stiprināšanai romu bērnu aprūpes un attīstības veicināšanai sekmē gan romu bērnu vienlīdzīgākas iespējas saņemt kvalitatīvu agrīnu pirmsskolas izglītību un aprūpi, gan tolerances veidošanu, mazinot sabiedrībā pastāvošos stereotipus un aizspriedumus.

Latvijā nodarbību piedāvājums vecākiem vairāk vērsts uz grūtnieču un jauno māmiņu informēšanu par zīdaiņu kopšanu un barošanu. Tas ir gana plašs, taču nodarbības ir par maksu vai tikai kā atsevišķu īslaicīgu projektu bezmaksas aktivitātes. Nodarbību piedāvājums vecākiem, kuru bērni ir vecāki par 1,5 – 3 gadiem, ievērojami sašaurinās: aktivitātes galvenokārt tiek piedāvātas bērniem, nevis vecākiem vai ģimenēm, arī tie ir maksas pakalpojumi. Tikai atsevišķu projektu ietvaros, ar romu vecākiem runājot par bērnu attīstības veicināšanu, tiek skarti arī kultūru dažādības un tolerances jautājumi.

Kā norādīts 2016. gadā Eiropas Komisijas atbalstītajā salīdzinošajā pētījumā par skolotāju sagatavošanu darbam ar skolēniem, kuri atšķiras no vairākuma, augstskolu īstenošanās pedagoģijas bakalaura programmas nav pietiekamas, lai skolotāji apgūtu nepieciešamās kompetences darbam etniski daudzveidīgā vidē ar bērniem un pieaugušajiem. Tas rada risku kvalitatīvu programmu īstenošanai atšķirīgu etnisko grupu vecākiem.

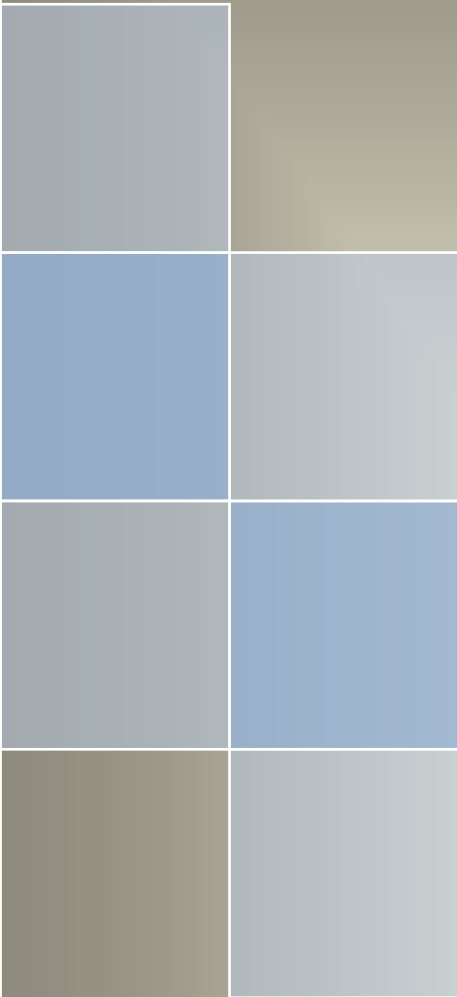
Projekts “KHETAUN (KOPĀ): GALVENIE SOĻI ROMU BĒRNU IEKĻAUŠANAI KVALITATĪVĀS PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS PROGRAMMĀS”

Rekomendācijas vietējā līmenī

- Iesaistot atbilstošās pašvaldības institūcijas, rast iespēju izstrādāt, finansēt un īstenot programmas romu ģimeņu stiprināšanai romu bērnu aprūpes un attīstības veicināšanai, iekļaujot tajās izglītības, veselības, sociālā atbalsta, bērnu un vecāku tiesību un pienākumu u.c. jautājumus.
- Veidot sadarbību ar konkrētu romu kopienas pārstāvi – mediatoru - efektīvākai divvirzienu saziņai, romu vecāku vajadzību izzināšanai, romu vecāku informēšanai par dažādiem, tai skaitā izglītošanas jautājumiem, un plašākas sadarbības organizēšanai ar romu kopienu.
- Rast iespēju apmaksāt vismaz 6 stundu profesionālās pilnveides programmas pedagogiem, kuri strādā ar romu bērniem un ģimenēm par multikulturālas izglītības jautājumiem, īpaši akcentējot sadarbības veidošanu ar romu vecākiem.
- Sekmēt romu vecāku izglītošanos bērnu aprūpes un attīstības jautājumos. Aicināt romu vecākus uz bezmaksas pirmsskolas izglītības iestādes pasākumiem, kas veltīti vecāku izglītošanas jautājumiem.
- Rosināt pedagogus apgūt darba metodes un paņēmienus ar kultūras piederības ziņā atšķirīgiem cilvēkiem, tajā skaitā ar romu vecākiem.
- Iniciēt un īstenot pasākumus romu bērnu un vecāku pašapziņas stiprināšanai, lai viņi nenoliedz savu tautību un nekautrējas no tās.
- Rosināt pašvaldības institūciju, pirmsskolas izglītības iestāžu un NVO, kurām ir pieredze darbā ar romu ģimenēm ar bērniem, sadarbību izglītojošu un atbalstošu programmu izstrādē un īstenošanā romu vecākiem.

Rekomendācijas valsts līmenī

- Iekļaut pedagogu profesionālās pilnveides programmās vismaz 6 obligātas stundas skolotāju kompetences pilnveidei darbā ar etniskās un kultūras piederības ziņā daudzveidīgu auditoriju – bērniem un viņu vecākiem gan pirmskolā, gan skolā, īpaši akcentējot darbu ar romu kopienu.
- Rast iespēju sagatavot romu kopienas pārstāvjus – mediatorus - sadarbības sekmēšanai starp atsevišķām pašvaldībām un romu kopienām un Latvijas sabiedrības saliedētības veicināšanai kopumā.
- Izstrādāt izglītojošus materiālus romu vecākiem par nozīmīgākajiem bērnu aprūpes, veselības, izglītības un bērnu un vecāku tiesību jautājumiem vienkāršā, viegli uztveramā formā un izplatīt tos romu kopienā.

Rekomendācijas izdotas projekta „KHETAUN (KOPĀ): galvenie soļi romu bērnu iekļaušanai kvalitatīvās pirmsskolas izglītības programmās” ietvaros.

Šis projekts tiek finansēts ar Eiropas Komisijas atbalstu.

Publikācija atspoguļo autora viedokli un Komisija nav atbildīga par tajā ietvertās informācijas lietojumu.

Projekta īstenotājs Latvijā - biedrība “Izglītības iniciatīvu centrs”.

